

УДК 342.951:351.82

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series18.2022.37.08>

Шабета С. А.

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ НОВЕЛ ЩОДО ВВЕДЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті нами було досліджено законодавчі новели щодо введення на території України воєнного стану, визначено основні напрямки роботи законотворців, зокрема, було внесено зміни до трудового, цивільного, кримінального, кримінального процесуального, земельного, податкового та інших галузей права. Нами було проаналізовано зміни до Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Було констатовано, що цим нормативним актом вносяться зміни до Кримінального кодексу України. Звернення до Кримінального кодексу України дає підстави констатувати, що з 24 лютого до нього було внесено зміни 12 законами. Аналіз законодавчих змін до Кримінального кодексу України дозволяє визначити, що Кодекс було доповнено новими складами кримінальних правопорушень (колабораційна діяльність; пособництво державі-агресору; несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України; незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги та інше). Також нами було визначено, що відбулися ключові зміни щодо декриміналізації діянь. Нами пропонується класифікувати зазначену декриміналізацію на 2 види: діянь цивільних осіб і діянь осіб, які виконують обов'язок щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України. Окрім наведеного, у статті було проаналізовано зміни до Кримінального процесуального кодексу України, зокрема, було повністю змінено редакцію ст. 615, розділ IX-1 доповнено статтею 616, яка визначає особливий порядок скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, Кодекс доповнено розділом IX-2 «Особливості співробітництва з міжнародним кримінальним судом» та інші зміни. На наше переконання, частина із зазначених змін є проявом застосування діджитал-інструментів у кримінальному провадженні: електронні копії матеріалів, електронна форма постанови слідчого, прокурора, дистанційне судове провадження, дистанційна участь захисника у провадженні тощо.

Ключові слова: воєнний стан, законодавчі зміни, колабораційна діяльність, скасування запобіжного заходу, особливий режим досудового розслідування, діджитал-інструменти.

Постановка проблеми. 24 лютого Україна постала перед жакливими викликами і загрозами. Змінилося життя всієї країни, кожного її громадянина, змінилося законодавство. Вперше в нашій державі було запроваджено військовий стан на всій її території. Зміни до законодавства були внесені чи не у всі правові галузі: трудове, цивільне, кримінальне, кримінальне процесуальне, земельне, податкове та інші галузі права. Продовження воєнного стану на всій території України, постійне оновлення законодавства в означеній сфері потребує наукового пошуку аналізу законодавчих новел щодо введення на території України воєнного стану. Цікавість також обумовлюється тим, що необхідно розглядати законодавчі новели в аспекті визначення напрямків таких законодавчих змін, перелік прав громадян, які можуть бути обмежені на період воєнного стану, правові підстави їх обмеження та інші питання. Враховуючи, що воєнний стан триває більше 5 місяців, кількість наукових досліджень постійно зростає, водночас, законодавчі новели, які стосуються введення воєнного стану не були предметом окремих наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велика кількість наукових досліджень з означеної проблематики пояснюється тим фактом, що у 2014 р. росія порушила принцип недоторканості кордонів і почала збройний конфлікт на території України. Починаючи з 2014 р. науковці досліджували особливий правовий режим – у районі проведення антитерористичної операції [7; 4]. Права людини в особливих правових режимах на основі досвіду України стали предметом монографічного дослідження колективу авторів за загальною редакцією М. Афанасьєвої. У роботі було критично переосмислено конституційно-правову дійсність та реалізацію прав

людини в Україні в умовах особливих правових режимів, було проведено конституційно-правовий аналіз правових засад міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного права тощо [11]. Проблеми обмеження прав і свобод людини в умовах дії спеціального правового режиму стали предметом наукового пошуку Р. Мельник та Т. Чубко [9]. Теоретичний і практичний аспекти обмеження прав і свобод людини в сучасних умовах аналізував колектив авторів на чолі із А. Мерник [10]. Варто зазначити про статтю С. Васильєва та С. Маляра, в якій було проаналізовано правові засади запровадження режиму воєнного стану в Україні [1]. Звужуючи тематику дослідження до окремих галузей права, звернемо увагу на галузь кримінального провадження і працю І. Гловюк та В. Завтура «Новели здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» [2]. Також слід зазначити ґрунтовну працю колективу авторів, в якій надано науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України: Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України [3]. Новели оптимізації трудового законодавства під час воєнного стану розглянули Г. Лисенко, Н. Кайда, В. Поліщук [8]. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що постійне оновлення законодавства, продовження воєнного стану потребують свого нового наукового пошуку аналізу законодавчих новел щодо введення на території України воєнного стану.

Метою статті є дослідження законодавчих новел щодо введення на території України воєнного стану, визначення основних напрямків законопроектної роботи, аналіз і викладення власного бачення внесення законодавчих змін з означеної проблематики.

Виклад основного матеріалу дослідження. В законодавстві визначається, що воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [12]. Цитована дефініція була надана законодавцем у тексті закону від 12.05.2015 р. та не зазнавала змін. Водночас у зазначений нормативний акт було внесено непоодинокі зміни із початку повномасштабної війни. Мова йде про Закони № 2124-IX від 15.03.2022, № 2126-IX від 15.03.2022, № 2158-IX від 24.03.2022, № 2193-IX від 14.04.2022 та інші.

Зміст наведених нормативних актів свідчить здебільшого про точкові зміни до Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Водночас, серед них містяться і ґрунтовні положення, що змінили законодавство у цій сфері. Зокрема, варто зазначити про врегулювання земельних відносин в умовах воєнного стану. Так, статтю 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» доповнено положеннями про порядок переміщення (евакуації) виробничих потужностей підприємств будь-якої форми власності із зони бойових дій, порядок визначення таких підприємств та інше [12].

Також статтю 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» доповнено ч. 3 такого змісту: «В умовах воєнного стану особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не несе відповідальність, у тому числі кримінальну, за рішення, дії чи бездіяльність, негативні наслідки яких неможливо було передбачити або які охоплюються виправданим ризиком, за умови, що такі дії (бездіяльність) були необхідні для відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту» [12]. Прийняття зазначеного нормативного акту обумовлено терміновістю і невідкладністю і не підлягає критиці. Водночас, окремі питання викликає наявність оцінних понять, зокрема, «рішення, дії чи бездіяльність, негативні наслідки яких неможливо було передбачити», «рішення, дії чи бездіяльність, які охоплюються виправданим ризиком», «дії (бездіяльність), які були необхідні

для відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту». Питання хто саме буде оцінювати відповідність дій, рішень чи бездіяльності вказаним обставинам і виправдання ризиками. Адже одна людина може виправдати вчинення таких дій, а інша може визнати їх умисними або такими, що вчинені із необережності, безвідповідальності тощо.

Цитованим вище нормативним актом вносяться також зміни до Кримінального кодексу України. Внесення змін до законодавства про кримінальну відповідальність пояснюється тим, що одним з важливих завдань є визначення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння в умовах дії режиму воєнного стану, а саме зазначення в кримінальному законодавстві положення стосовно того, що не є кримінальним правопорушенням діяння (дія або бездіяльність), вчинене в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту та спрямоване на відсіч та стримування (нейтралізацію) збройної агресії Російської Федерації або агресії іншої країни, якщо це заподіяло шкоду життю та здоров'ю тієї особи, хто посягає, а також заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам фізичних або юридичних осіб або держави Україна, при відсутності ознак катування та порушення правил ведення війни або застосування збройної сили, визначених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Звернення до Кримінального кодексу України дає підстави констатувати, що з 24 лютого до нього було внесено зміни 12 законами. Звісно не всі з них стосуються змін кримінального права в умовах воєнного стану, однак активна законопроектна робота пов'язується саме із цим.

Аналіз законодавчих змін до Кримінального кодексу України дозволяє визначити, що Кодекс було доповнено новими складами кримінальних правопорушень:

- стаття 111-1 «Колабораційна діяльність»;
- стаття 111-2 «Пособництво державі-агресору»;
- стаття 114-2 «Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану»;
- стаття 201-2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги»;
- стаття 435-1 «Образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю»;
- стаття 436-2 «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників».

Також варто зазначити про ключові зміни щодо декриміналізації діянь. Нами пропонується класифікувати зазначену декриміналізацію на 2 види: декриміналізація діянь цивільних осіб і декриміналізація діянь осіб, які виконують обов'язок щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України:

- цивільні особи не несуть кримінальної відповідальності за застосування вогнепальної зброї проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України, якщо така зброя застосована відповідно до вимог Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» (Розділ II «Прикінцеві та перехідні положення» Кримінального кодексу України);
- виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України: не є кримінальним правопорушенням діяння (дія або бездіяльність), вчинене в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту та спрямоване на відсіч та стримування збройної агресії Російської Федерації або агресії іншої країни, якщо це заподіяло шкоду життю або здоров'ю особи, яка здійснює таку агресію, або заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, за відсутності ознак катування чи застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інших порушень законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [5].

Вище нами було розглянуто зміни до галузі кримінального права, що були обумовлені введенням воєнного стану. Далі пропонуємо розглянути зміни до суміжної галузі права – кримінального процесуального. З 24 лютого до Кримінального процесуального кодексу України було

внесено низку змін, зокрема Законами № 2108-IX від 03.03.2022, № 2110-IX від 03.03.2022, № 2111-IX від 03.03.2022, № 2125-IX від 15.03.2022, № 2137-IX від 15.03.2022 та іншими. Аналіз законодавчих актів надає можливість виділити наступні положення, які на нашу думку, потребують свого наведення в цьому дослідженні:

- у разі необхідності постанова слідчого, прокурора виготовляється в електронній формі (ч. 6 ст. 110);

- суд може ухвалити рішення про здійснення дистанційного судового провадження, навіть якщо обвинувачений проти цього заперечує (ч. 2 ст. 336);

- при проведенні обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи, якщо залучення понятих є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я, відповідні слідчі (розшукові) дії проводяться без залучення понятих. У такому разі хід і результати проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи в обов'язковому порядку фіксуються доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису (ч. 1 ст. 615);

- у разі неможливості проведення підготовчого судового засідання обраний під час досудового розслідування запобіжний захід у вигляді тримання під вартою вважається продовженим до вирішення відповідного питання у підготовчому судовому засіданні, але не більше ніж на два місяці (ч. 5 ст. 615);

- дізнавач, слідчий, прокурор має забезпечити участь захисника у проведенні окремої процесуальної дії, у тому числі у разі неможливості явки захисника – із застосуванням технічних засобів (відео-, аудіозв'язку) для забезпечення дистанційної участі захисника (ч. 12 ст. 615);

- розширено перелік повноважень, у разі неможливості виконання яких слідчим суддею – вони виконуються керівником органу прокуратури за клопотанням прокурора або слідчого, погодженого з прокурором (у попередній редакції передбачалося прокурором): привід, тимчасовий доступ до речей і документів, арешт майна, дозвіл на затримання з метою приводу, клопотання про проведення обшуку у порядку ч. 3 ст. 233 КПК України, обшук, отримання зразків для експертизи, проведення негласних слідчих (розшукових) дій, продовження строку досудового розслідування, а також повноважень щодо обрання запобіжних заходів;

- копії матеріалів кримінальних проваджень, досудове розслідування в яких здійснюється в умовах воєнного стану, в обов'язковому порядку зберігаються в електронній формі у дізнавача, слідчого чи прокурора (ч. 14 ст. 615 КПК) (перелічені вище норми закріплені в Законі України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14.04.2022).

- розділ IX-1 доповнено статтею 616, яка визначає особливий порядок скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або зміна запобіжного заходу з інших підстав (ст. 616 КПК)

- Кодекс доповнено розділом IX-2 «Особливості співробітництва з міжнародним кримінальним судом» [6].

Наведені нормативні положення свідчать про те, що з 24 лютого до Кримінального процесуального кодексу України було внесено ґрунтовні зміни, навіть зважаючи на те, що в 2014 р. Кодекс було доповнено розділом IX-1 згідно із Законом № 1631-VII «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях».

Окрім того, аналіз цитованих положень свідчить, що частина з них є проявом застосування діджитал-інструментів у кримінальному провадженні. Можемо констатувати той факт, що кримінальна процесуальна галузь активно впроваджує цифрові технології для здійснення кримінального провадження. Нажаль, поштовхом для таких нововведень стало введення воєнного стану. Дійсно, діджитал-інструменти стали невід'ємною частиною нашого повсякденного і професійного життя. Тому в складних умовах, коли фізичні контакти, можливість передачі документів, залучення осіб до провадження, ускладнені проведенням бойових дій, цифрові

технології зайняли своє провідне місце. Вбачається, це тільки початок і застосування цифрових засобів у сфері кримінального провадження стане невід'ємною частиною сучасного кримінального процесу.

Висновки. У статті нами було досліджено законодавчі новели щодо введення на території України воєнного стану, визначено основні напрямки роботи законотворців, зокрема, було внесено зміни до трудового, цивільного, кримінального, кримінального процесуального, земельного, податкового та інших галузей права. Було наведено останні наукові праці, що містять аналіз норм із різних галузей права. Нами було проаналізовано зміни до Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Було констатовано, що цим нормативним актом вносяться зміни до Кримінального кодексу України. Звернення до Кримінального кодексу України дає підстави констатувати, що з 24 лютого до нього було внесено зміни 12 законами. Аналіз законодавчих змін до Кримінального кодексу України дозволяє визначити, що Кодекс було доповнено новими складами кримінальних правопорушень (колабораційна діяльність; пособництво державі-агресору; несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану; незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги; образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю; виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників». Також нами було визначено, що відбулися ключові зміни щодо декриміналізації діянь. Нами пропонується класифікувати зазначену декриміналізацію на 2 види: діянь цивільних осіб і діянь осіб, які виконують обов'язок щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України:

Окрім наведеного, у статті було проаналізовано зміни до Кримінального процесуального кодексу України, зокрема, було повністю змінено редакцію ст. 615 «Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану», розділ IX-1 доповнено статтею 616, яка визначає особливий порядок скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або зміна запобіжного заходу з інших підстав, Кодекс доповнено розділом IX-2 «Особливості співробітництва з міжнародним кримінальним судом» та інші зміни. На наше переконання, частина із зазначених змін є проявом застосування діджитал-інструментів у кримінальному провадженні: електронні копії матеріалів, електронна форма постанови слідчого, прокурора, дистанційне судове провадження, дистанційна участь захисника у провадженні тощо. Можемо констатувати той факт, що кримінальна процесуальна галузь активно впроваджує цифрові технології для здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. Підсумовуючи, визначимо, що обмежений обсяг дослідження не дозволив здійснити аналіз інших законодавчих положень. Вказане стане поштовхом для подальших наукових досліджень.

Використана література:

1. Васильєв С., Маляр С. Правові засади запровадження режиму воєнного стану в Україні. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 3 (3). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-3\(3\)](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-3(3)). С. 22-30.
2. Гловюк І., Завтур В. Новели здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: зміни до КПК України від 03 березня 2022 та роз'яснення Верховного суду. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/novely-zdijsnennya-kryminalnogo-provadhennya-v-umovah-voyennogo-stanu-zminy-do-kpk-ukrayiny-vid-03-bereznja-2022-ta-roz-yasnennya-verhovnogo-sudu/> (дата звернення 26.07.2022).
3. Гловюк І., Тетерятник Г., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України : науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Електронне видання. Львів-Одеса, 2022. Станом на 25 березня 2022. 31 с.

4. Діяльність прокурора в особливий період : навч. посіб. / М.С. Туркот, О.В. Єні, Г.О. Ганова, О.В. Лазукова та ін. Київ: Національна академія прокуратури України, 2019. 416 с.
5. Кримінальний кодекс України: із змінами та доповненнями. *Голос України*. 2001. № 107.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Голос України*. 2012. № 90-91.
7. Лазукова О. В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції : монографія. Харків : Право, 2018. 280 с.
8. Лисенко Г., Кайда Н., Поліщук В. Новели оптимізації трудового законодавства під час воєнного стану: аналіз законопроектів № 7251, № 5371, № 5266. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/novely-optymizatsiyi-trudovogo-zakonodavstva-pid-chas-voynnogo-stanu-analiz-zakonoproektiv-7251-5371-5266/> (дата звернення 26.07.2022).
9. Мельник Р.І., Чубко Т.П. Проблеми обмеження прав і свобод людини в умовах дії спеціального правового режиму. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. № 1. С. 125–134.
10. Мерник А.М., Кузьміна В.О., Бурлаков В.М. Обмеження прав і свобод людини в сучасних умовах: теоретичний і практичний аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/9>
11. Права людини в особливих правових режимах: досвід України : монографія / Д. С. Терлецький, О. В. Марусяк, Ю. Д. Батан, М. В. Афанасьєва та ін. ; за заг. ред. д.ю.н., проф. М. В. Афанасьєвої. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 356 с.
12. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Голос України*. 2015. № 101.

References:

1. Vasyliiev, S., Malyar, S. (2022) Legal basis of introduction of martial law regime in Ukraine [Pravovi zadasy zaprovadzhennia rezhymu voiennoho stanu v Ukraini]. *Science and technology today*, 3 (3). DOI: <https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-3> (3). P. 22–30 [in Ukrainian].
2. Glovyuk, I., Zavtur, V. (2022) Novels of conducting criminal proceedings under martial law: changes to the Criminal Code of Ukraine of March 3, 2022 and clarification of the Supreme Court [Novely zdiisnennia kryminalnogo provadzhennia v umovakh voiennoho stanu: zminy do kpk Ukrainy vid 03 bereznia 2022 ta roziasnennia Verkhovnoho sudu]. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/novely-zdijsnennya-kryminalnogo-provadzhennya-v-umovah-voynnogo-stanu-zminy-do-kpk-ukrayiny-vid-03-bereznia-2022-ta-roz-yasnennya-verhovnoho-sudu/> [in Ukrainian].
3. Glovyuk, I., Teteryatnik, G., Rogalska, V., Zavtur, V. (2022) Special regime of pre-trial investigation, trial in conditions of war, state of emergency or in the area of anti-terrorist operation or measures to ensure national security and defense, repel and deter armed aggression of the Russian Federation and/or other states against Ukraine: a scientific and practical commentary on Section IX-1 of the Criminal Procedure Code of Ukraine [Osoblyvyi rezhym dosudovoho rozsliduvannia, sudovoho rozghliadu v umovakh voiennoho, nadzvychainoho stanu abo u raioni provednennia antyterorystychnoi operatsii chy zakhodiv iz zabezpechennia natsionalnoi bezpeky i oborony, vidsichi i strymuvannia zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii ta/abo inshykh derzhav proty Ukrainy: naukovo-praktychnyi komentar Rozdil IX-1 Kryminalnogo protsesualnogo kodeksu Ukrainy]. Electronic edition. Lviv-Odesa, 31 p. [in Ukrainian].
4. Activities of the prosecutor in a special period [Diialnist prokorodara v osolyvyi period] (2019): education. manual / M.S. Turkot, O.V. Yeni, G.O. Ganova, O.V. Lazukova et al. Kyiv : National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine, 2019. 416 p. [in Ukrainian].
5. Criminal Code of Ukraine [Kryminalnyi kodeks Ukrainy]: with changes and additions (2001). *Voice of Ukraine*. 2001, 107 [in Ukrainian].
6. Criminal Procedure Code of Ukraine [Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy] (2012). *Voice of Ukraine*. 2012, 90–91 [in Ukrainian].
7. Lazukova, O.V. (2018) Special regime of pre-trial investigation in conditions of war, state of emergency or in the area of anti-terrorist operation [Osoblyvyi rezhym dosudovoho rozsliduvannia v umovakh voiennoho, nadzvychainoho stanu abo u raioni provedennia antyterorystychnoi operatsii] : monography. Kharkiv : Pravo, 2018. 280 p. [in Ukrainian].
8. Lysenko, G., Kaida, N., Polishchuk, V. Novels of optimization of labor legislation during martial law: analysis of draft laws No. 7251, No. 5371, No. 5266 [Novely optymizatsii trudovoho zakonodavstvo

- pid chas voiennoho stanu: analiz zakonoproektiv No. 7251, No. 5371, No. 5266]. Retrieved from: <https://www.hsa.org.ua/blog/novelyi-optimizatsiyi-trudovogo-zakonodavstva-pid-chas-voennogo-stanu-analiz-zakonoproektiv-7251-5371-5266> [in Ukrainian].
9. Melnyk, R.I., Chubko, T.P. Problems of restriction of human rights and freedoms under the conditions of operation of a special legal regime. *Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko* 2016, 1. P. 125-134. [in Ukrainian].
 10. Mernyk, A.M., Kuzmina, V.O., Burlakov V.M. (2020). Limitation of human rights and freedoms in modern conditions: theoretical and practical aspects [Obmezhennia prav i svobod liudyny v suchasnykh umovakh: teoretychnyi i praktychnyi aspekti. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal]. *Legal scientific electronic journal*, 2. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/9> [in Ukrainian].
 11. Human rights in special legal regimes: the experience of Ukraine [Prava liudyny v osoblyvykh pravovykh rezhymakh: dosvid Ukrainy]. (2022): monography / D.S. Terletskyi, O.V. Marusiak, Yu.D. Batan, M.V. Afanasyeva and others. in general ed. Doctor of Law, Prof. M. V. Afanasieva. Odesa: Helvetica Publishing House. 356 p. [in Ukrainian].
 12. On the legal regime of martial law [Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu] (2015): Law of Ukraine dated May 12, 2015 No. 389-VIII. *Voice of Ukraine*. 2015, 101 [in Ukrainian].

Shabetia S. A. Analysis of legislative amendments regarding the introduction of martial law on the territory of Ukraine

In the article, we examined the legislative amendments regarding the introduction of martial law on the territory of Ukraine, identified the main areas of work of lawmakers, in particular, made changes to labor, civil, criminal, criminal procedural, land, tax and other areas of law. We analyzed the changes to the Law of Ukraine "On the Legal Regime of Martial Law". It was established that this regulatory act makes changes to the Criminal Code of Ukraine. An appeal to the Criminal Code of Ukraine gives grounds to state that since February 24, 12 laws have been amended to it. The analysis of legislative changes to the Criminal Code of Ukraine allows us to determine that the Code was supplemented with new criminal offenses (collaborative activity; assistance to the aggressor state; unauthorized dissemination of information on the transfer, transfer of weapons, armaments and military supplies to Ukraine, movement, transfer or deployment of the Armed Forces of Ukraine; illegal use for profit of humanitarian aid, charitable donations or free aid, etc.). We also determined that there have been key changes regarding the decriminalization of acts. We propose to classify the specified decriminalization into 2 types: decriminalization of the actions of civilians and decriminalization of the actions of persons who fulfill their duty to protect the Motherland, independence, and territorial integrity of Ukraine. In addition to the above, the article analyzed changes to the Criminal Procedure Code of Ukraine, in particular, the wording of Article was completely changed. 615, section IX-1 is supplemented by article 616, which defines a special procedure for the cancellation of a preventive measure for military service during the draft during mobilization, for a special period or changing the preventive measure for other reasons, the Code is supplemented by section IX-2 "Peculiarities of cooperation with international criminal court" and other changes. In our opinion, some of the mentioned changes are a manifestation of the use of digital tools in criminal proceedings: electronic copies of materials, electronic form of the resolution of the investigator, prosecutor, remote court proceedings, remote participation of the defense attorney in the proceedings, etc.

Key words: *martial law, legislative changes, collaborative activity, cancellation of preventive measure, special regime of pre-trial investigation, digital tools.*